ABOUT ORDEAL BY LABYRINTH IN POLAND BEFORE AND AFTER 1990

Magdalena Filary
PhD Student, University of Craiova

Abstract:The first text related to the Eliade's book «Ordeal by Labyrinth» appeared in Poland in 1989, it was an essay titled «Between chance and necessity. Life as an ordeal by labyrinth» (Miedzy przypadkiem a koniecznością. Życie jako próba labiryntu) signed by Ireneusz Kania. The Polish exeget wanted to pay attention of the reader to two things: the first one was the specific way in which Eliade looks at his way of life. The second thing was a philosophical attitude of Eliade with a priori character that gives meaning to the methodology used in his scientific research, called antireductionism.
In 1992 appears a review written by Andrzej Miś in the magazine «Przegląd Filozoficzny-Nowa Seria». Here the Polish philosopher makes three main remarks: that hermeneutical researches can and should have critical and demystified functions, about the presence of the sacred in contemporary culture. The third remark made by Miś refers to old mythical images that disappeared, not because they have been forgotten but for various objective reasons.

Keywords: exegesis, Eliade, Polish reception, hermeneutics

I. Introducere

Dosarul postcomunist de receptare a operei ştiinţifice a lui Mircea Eliade poate fi structurat în funcţie de nucleele ideatice, metodologice şi tematice care au suscitat cel mai mare interes în rîndul exegeţilor polonezi. Nu există o schimbare propriu-zisă de paradigmă în evaluarea metodelor lui Eliade sau în interpretarea conceptelor sale centrale – sacru, mit, rit, simbolism religios, *homo religiosus*. Putem vorbi, mai degrabă, chiar de o continuitate în acest sens. Schimbarea constă în posibilitatea unei analize libere a contextelor, a concepţiei despre *omul complet* (diametral opusă *omului marxist*). De altfel, nu mai poate fi vorba nici de autocenzura care apărea în mod reflex sau conştient la exegeţii de dinainte de 1989. Exegeza poloneză are, după 1989, posibilitatea perspectivelor de ansamblu, fapt posibil şi datorită receptării care se formase timp de trei decenii.

Au apărut, cum era firesc, şi nume noi, dar au rămas în activitate şi intelectualii care îl introduseseră, propriu-zis, pe Eliade în cultura polonă.

II. *Încercarea labirintului* înainte de 1990 (Ireneusz Kania[1])

Ireneusz Kania a scris eseul intitulat *Między przypadkiem a koniecznością czyli życie jako «próba labiryntu»/ Între întîmplare şi necesitate, deci viaţa ca «o încercare a labirintului»,* care a

[1] Ireneusz Kania (n. 1940) este traducător polonez şi poliglot. A tradus numeroase cărţi din mai multe limbi, mai ales cele romanice şi asiatice. Din 1977 se ocupă de traduceri, începând ca traducător de portugheză. A terminat studii din domeniul filologiei romanice la Universitatea Jagiellonă din Cracovia unde a şi ţinut cursuri despre traducere literară. Eseist, specialist în budism şi cabala . Autor al unor lucrări despre Tibet, publicate în Polonia, SUA, India, China, Ungaria şi România. În anul 2001 a publicat o culegere de eseuri intitulată *Ścieżka nocy/ Poteca nopţii* în care a dedicat cîteva texte celor mai eminenţi intelectuali români, printre care lui Eliade. În 1995 a primit Premiul PEN Club-ului Polonez pentru traducerea literaturii străine în limba polonă. În 1999 i s-a acordat premiul „Cartea Lunii din Cracovia" pentru volumul despre canonul Thervada în budism intitulat Muttavali. Księga wypisów starobudddyjskich. Printre scriitori pe care i-a tradus se numără, printre alţii: Umberto Eco, Mircea Eliade, Robert Graves, Jack London, Constantin Noica.

BDD-A30546 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:34 UTC)

apărut ca postfaţă la traducerea în poloneză a cărţii *Promisiunile echinocţiului*, publicată la Wydawnictwo Literackie din Cracovia în 1989.

Kania scrie, în postfaţa cărţii *Promisiunile echinocţiului,* că Eliade a prezentat înpaginile acesteiacesteia, plastic şi viu, chiar dacă fragmentar, peisajul vieţii culturale româneşti din perioada interbelică, care se arată surprinzător de bogat, dacă ţinem cont de un start foarte greu al României după Primul Război Mondial (1914-1918) şi de unele evenimente istorice asemănătoare situaţiei altor ţări din Europa, inclusiv Polonia.[2] Această cultură rurală a dat naştere unor personalităţi mari, precum G. Enescu, C. Brîncuşi, E. Ionesco, E. Cioran, Urmuz şi Eliade, fără de care, conform lui Kania, Europa ar fi fost mult mai săracă.

Kania vrea să atragă atenţia cititorului asupra două lucruri: primul este felul specific în care Eliade priveşte drumul său de viaţă. El îl vede ca „o călătorie prin labirint", „o încercare cu caracter de iniţiere", aplicînd la acesta consecvent hermeneutica în raport cu evenimente din domeniul religiei. A dat expresie acestuia în volumul de conversaţii cu Cl.-H. Rocquet, intitulat *L'epreuve du labyrinthe,* publicat în 1987, şi mult mai înainte în Jurnalele sale[3].

Al doilea lucru se referă la ceea ce filozoful polonez Leszek Kołakowski[4] numeşte „hotărîrea filozofică" a lui Eliade, şi anume o atitudine filozofică cu caracter apriori, care dă sensul metodologiei lui pe care o foloseşte în cercetările sale ştiinţifice, numită antireducţionism. Aceasta nu este de acord nici cu Durkheim, nici cu Malinowski, Frazer, Lévi-Strauss sau Freud.

Mai departe, Kania se concentrează asupra celor două teme din titlu, şi anume motivul „călătoriei prin labirint" şi, legat de el, motivul „încercărilor de iniţiere", care se repetă des în istoria tuturor civilizţiilor şi culturilor, şi mai ales a religiilor, existînd şi în literatură. Kania îl plasează pe Eliade printre cei mai eminenţi cunoscători ai problematicii de iniţiere, aceasta apare în diferită măsură în aproape toate lucrările lui Eliade, şi nu numai în cele teoretice, de ştiinţa religiilor sau etnografice, ci şi în beletristică. În majoritatea acestor lucrări se poate găsi motivul de iniţiere, de exemplu în nuvelele *Şarpele, Pe strada Mîntuleasa,Tinereţe fărătinereţe, Dayan*, în romanul *Forét interdite* şi altele. Kania spune că, după o lectură mai profundă a acestor lucrări, avem aproape siguranţa că problematica de iniţiere constituie una din principalele preocupări ale lui Eliade. Structura experienţei de iniţiere o regăseşte Eliade în viaţa fiecărui om, dar mai ales în viaţa proprie[5].

Kania recunoaşte că, citind memoriile lui Eliade, putem avea impresia că acesta, aplecîndu-se asupra vieţii sale ca s-o analizeze cu imparţialitate pe care o dă, printre altele, distanţa de timp, de fapt încearcă să pătrundă sensul şi secretul ei. Cel mai conştient de acest lucru este însuşi Eliade în calitate de cercetător al sacrului, care la fel este, în esenţa sa, ceva paradoxal, pentru că uneşte diferite contrarii. Lui Kania i se pare că putem doar să conturăm structura acestui paradox, să distingem principalele lui elemente şi să arătăm legătura lor reciprocă. De asemenea, a remarcat faptul că în poveştile lui Eliade, unde autorul comentează diferite întîmplări din viaţa sa, găsim des cuvinte, precum „trebuia să am această experienţă că să..., „trebuia să trec prin acesta ca să...", care ne spun despre iminenţa a ceea ce ni se întîmplă în viaţă, dar şi despre scopul acesteia – toate aceste întîmplări devin necesare pentru dezvoltarea noastră spirituală. Kania spune mai departe că această iminenţă o resimţim des într-un mod dramatic, de exemplu, un astfel de moment din memoriile lui Eliade este atunci cînd acesta ia decizia care îi schimbă radical viaţa, de a o părăsi pe Sorana şi de a rămîne cu Nina Mareş. Asftel încît viaţa unui om i se

[2] Ireneusz Kania, „Między przypdkiem a koniecznością czyli życie jako «próba labiryntu»", postfaţă la *Les promesses de l'équinoxe* ,traducere de Ireneusz Kania, Cracovia, Wydawnictwo Literackie, 1989, p. 297.
[3] Mircea Eliade, *Fragments d'un Journal*, Gallimard, Paris, vol. 1, 1980, vol. 2, 1981.
[4] Leszek Kołakowski, *Prefaţă* la Mircea Eliade *Tratat de istorie a religiilor*, traducere de Krzysztof Środa, Varşovia, Editura Książka i Wiedza, 1966, p. 12.
[5] Ireneusz Kania, *Między przypadkiem a koniecznością czyli życie jako „próba labiryntu*", p. 299.

BDD-A30546 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:34 UTC)

arată drept ceva necesar şi întîmplător, pentru că ar putea fi cu totul altfel, iar această coincidenţă este un paradox pentru mintea umană. Kania adaugă că paradoxul vieţii umane este şi paradoxul fiecărei fiinţe perceptibile empiric. Este foarte greu să înţelegem această contradicţie fără de a cădea în *hybris*[6] sau *nihilism*[7]. Dar acest drum „de iniţiere" are sensul lui, în care crede profund şi fără îndoială Mircea Eliade.

De asemenea, Kania observă că Eliade contemplă întîmplările din viaţa sa prin prisma conceptului indian de *karma* prin care fiecare acţiune – fizică sau spirituală – are în mod inevitabil o urmare. Această credinţă, în sensul mîntuitor al călătoriei umane, aminteşte de personajul din romanul lui Goethe, şi anume de Wilhelm Meister.

Kania explică geneza antireducţionismului lui Eliade ca o atitudine filozofică şi a anistorismului ca o metodă a lui de cercetare. În primul rînd, privirea miracolului vieţii ca hierofanie, adică manifestarea sacrului în lume, iar în al doilea rînd, conştientizarea ireductibilităţii acesteia. Kania dă exemplu de un alt antireducţionist, şi anume Auguste Comte[8], a cărui atitudine intelectuală este similară cu ceea a lui Eliade. Acest fapt i se pare frapant pentru Kania, mai ales că cei doi au trăit în diferite vremuri. Totuşi, sursa acestei asemănări o regăseşte în cuvintele profesoarei Barbara Skarga[9] care a tradus în polonă cartea lui Comte intitulată *Discours sur l'ensemble du positivisme*, unde scrie următoarele despre autorul sus menţionat:

„... în opinia lui, reducţia chiar celor mai apropiate elemente în comparaţie este imposibilă (...), lumea este diversificată calitativ. Există o prăpastie între cel mai simplu organism şi cristal. De aceea nu este posibilă reducerea unei ştiinţe la alta. Fiecare are specificul ei, care cercetează fenomenele *sui-generis*.

Nu există nicio îndoială că ultima teză căreia i-a fost fidel totdeauna Comte, s-a născut sub influenţa studiilor biologice. Aceasta a constituit generalizarea tezei pe care o proclamau vitaliştii.".[10]

În opinia lui Kania, această analogie făcută de prof. Skarga este foarte explicită. Ne arată fascinaţia amîndurora, atît a lui Comte, cît şi a lui Eliade, de fenomenul vieţii care a stat la baza concepţiei filozofice şi care au prejudiciat alegerea metodologiei. La Eliade această fascinaţie a fost îmbogăţită cu privirea miracolului vieţii ca hierofanie, ceea ce a dat răspunsul la cea mai profundă şi ireductibilă nevoie a omului, şi anume nevoia de transcendenţă.

III. *Încercarea labirintului* după 1990 (Andrzej Miś[11])

Recenzia acestei cărţi făcută de Andrzej Miś a apărut în revista „Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria" (1992, R. I, Nr. 4).

---

[6] *Hybris* – mândrie nemăsurată a unui individ, supraapreciere a forţelor şi libertăţii sale în confruntarea cu destinul (considerate ca surse ale tragicului în teatrul antic).

[7] Nihilism – modalitate de gândire specifică oricărei doctrine filosofice care îşi propune negarea radicală a unui sistem de valori, respectiv negarea oricărei credinţe. Termenul, introdus la sfîrşitul secolului al XVIII-lea , cu ocazia polemicilor îndreptate împotriva criticismului kantian şi a idealismului, a fost extins pentru a denumi orice filozofie care tinde să nege posibilitatea cunoaşterii realităţii şi să susţină caracterul nefondat al eticii tradiţionale; atitudine de negare absolută.

[8] Auguste Compte (1798-1857) a fost un sociolog şi filosof francez, fondatorul teoriei pozitivismului.

[9] Barbara Skarga (1919-2009) a fost profesor polonez de filozofie la Academia Poloneză de Ştiinţă (PAN). Laureată a Ordinului Vulturul Alb, cea mai prestigioase decoraţie a Poloniei, acordată pentru meritele ei, precum şi multor premii cu caracter literar şi ştiinţific. Principalele domenii de cercetare ale Barbarei Skarga au fost: epistemologie, ontologie, etică. Autoare a numeorase cărţi despre filozofie, pozitivism, metafizică, printre care *Kłopoty intelektu. Między Comte'em a Bergsonem/Problemele intelectului. Între Comte şi Bergson* (1975).

[10] Introducere la Auguste Comte, *Discours sur l'ensemble du positivisme*, traducere Barbara Skarga,Varşovia, Editura PWN, 1973, p. 28.

[11] Andrzej Miś - este istoric polonez al filozofiei, specialist în domeniul istoriei filozofiei contemporane şi metodologiei filozofiei. Se ocupă atît de istoria filozofiei europene, cît şi de cea din afara Europei. Este profesor la Catedra de Istorie a Filozofiei Contemporane din cadrul Universităţii din Varşovia.

BDD-A30546 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:34 UTC)

Cartea *Încercarea labirintului. Convorbiri cu Claude-Henri Rocquet* a apărut în Polonia în 1992, la Editura Sen din Varşovia, în traducerea lui Krzysztof Środa[12]

Încă de la începutul recenziei, Miś îşi exprimă o părere pozitivă despre aceasta, considerînd convorbirea lui Mircea Eliade cu Claude-Henri Rocquet ca una interesantă, în care se vorbeşte nu numai despre sentimente, oameni cunoscuţi, impresii din călătorii etc., dar şi despre probleme ale unei anumite discipline ştiinţifice[13]. De asemenea, Miś subliniază că Eliade, în timpul întregii vieţii sale, scria note autobiografice, o parte din ele au fost publicate. Cele mai importante sunt traduse şi în poloneză: jurnalul din anii 1907-1937 cu titlul *Zapowiedź równonocy*, din anii 1937-1960 cu titlul *Świętojańskie żniwo*, două volume din *Fragment d'un journal* cu titlul *Religia, literatura i komunizm. Dziennik emigranta/ Religie, literatură şi comunism. Jurnalul emigrantului* (1945-1969) şi *Moje życie/ Viaţa mea* (1941-1985). Miś spune că *Încercarea labirintului* nu este însă încă o poveste autobiografică a lui Eliade. De fapt, el vorbeşte despre familia sa şi mediul în care a crescut, despre sejurul în India, activitatea la universitate şi cea diplomatică, despre sejurul la Chicago şi Paris, dar vorbeşte şi despre multe probleme metodologice ale cercetărilor sale. Miś consideră că cea mai interesantă parte a cărţii sunt reflecţiile asupra sensului general al cercetărilor hermeneutice ale lui Eliade şi aceasta constituie obiectul recenziei lui.

Se ştie că pentru Eliade scopul cercetărilor hermeneutice a fost nu numai unul cognitiv, ci şi practic, existenţial: „Cititorul care înţelege, de exemplu, simbolismul arborelui cosmic […]. Încearcă atunci mai mult decît o bucurie intelectuală. El face o descoperire importnantă pentru viaţa sa."[14]Hermeneutica descoperă lumea sacră a semnificaţiilor şi valorilor transcendente, universale, obiective. Miś îl citează pe Eliade: „Istoricul religiilor este confruntat cu acest fenomen groaznic al desacralizării unui rit, sau al unui mister, sau al unui mit în care uciderea avea un sens religios. Este o regresie spre o etapă depăşită de mii de ani, dar această «regresie» nici nu-şi mai găseşte semnificaţia spirituală anterioară, căci nu mai există valori transcendente. Oroarea este multiplicată …"[15] Singura salvare este în mîinile istoricului religiilor, „care restituie memoria oamenilor uituci şi care, prin această memorie, îi salvează."[16]

Miś spune că o astfel de gîndire provoacă dubii. În primul rînd, nu este adevărat că sacrul a fost izgonit din lumea de astăzi. Într-adevăr, după cum spune cunoscutul teolog francez şi profesor al Institutului Catolic din Paris, Christian Duquoc, „în cursul istoriei apar structuri obiective, care nu mai sunt standardizate de religie, deci autonome. Aceste structuri sunt: ştiinţa, tehnica, culturile şi filozofiile critice, date democratice politice, urbanizare, drepturile omului şi toleranţa, schimburi internaţionale între diferite culturi şi civilizaţii."[17] Există şi teologia secularizării, ai cărei adepţi vor să arate procesele moderne ale secularizării ca fiind complet justificate din punct de vedere religios. Istoricul polonez al filozofiei se întreabă dacă oare secularizarea, numită poetic de Max Weber „descîntarea lumii", este egală cu desacralizarea? Miś subliniază faptul că Eliade scria de multe ori despre prezenţa sacrului în cultura contemporană, dar în *Încercarea labirintului* vorbeşte despre aceasta astfel încît că îl pune pe interlocutorul său în încurcătură, vorbind la un moment dat despre canibalism şi jertfele religioase umane. Eliade consideră că aceste ritualuri au avut un sens profund sacru: „Pentru azteci, sacrificiul uman avea sens, anume că sîngele victimelor omeneşti îl hrănea şi

[12] Krzysztof Środa (n. 1959) este scriitor, traducător, istoric al filozofiei. A lucrat la Institutul de Filozofie şi Sociologie din cadrul Academiei Poloneze de Ştiinţe, a scris lucrarea de doctorat despre fenomenologia lui Edmund Hussler, laureat al Premiului Literar Gdynia în domeniul eseisticii.
[13] Andrzej Miś, recenzie la *L'épreuve du labyrinthe: entretiens avec Claude-Henri Rocquet*, „Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria" (1992, R. I, Nr. 4), p. 203.
[14] M. Eliade, *Încercarea labirintului*, p. 55.
[15] *Ibidem*, p. 54.
[16] *Ibidem*, p. 80.
[17] C. Duquoc, *Ambiguité des theologies de la sécularisation*, Gembloux, 1972, pp. 23-24.

BDD-A30546 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:34 UTC)

întărea pe zeul-soare şi pe zei în general. Pentru soldatul S.S., nimicirea a milioane de oameni în lagăre avea şi ea un sens, şi chiar escatologic. El credea că reprezintă Binele împotriva Răului. La fel şi pilotul japonez. Se ştie ce era Binele pentru Nazism: omul blond, omul nordic, arianul pur… Iar restul erau încarnările Răului, ale diavolului. E o concepţie aproape mani-heistă: lupta Binelui împotriva Răului – în dualismul iranian, orice credincios care omoară o broască, un şarpe, un animal demonic, contribuie la purificarea lumii şi la triumful Binelui. E uşor de închipuit că aceşti bolnavi sau aceşti pasionaţi, aceşti fanatici, aceşti maniheişti moderni vedeau Răul încarnat în anumite rase, în evrei, în ţigani. Sacrificarea lor cu milioanele nu era o crimă, deoarece ei încarnau Răul. Este exact acelaşi lucru pentru Gulag şi escatologia politică a marii eliberări comuniste; în faţa ei stau duşmani care reprezintă Răul şi care stăvilesc triumful Binelui, triumful libertăţii şi al omului etc. Toate acestea pot fi comparate cu aztecii: şi unii alţii credeau că au justificare. Aztecii credeau că îl ajută pe zeul soarelui, naziştii şi ruşii credeau că realizează istoria."[18]

După aceste cuvinte, Miś face a doua remarcă, şi anume că cercetările hermenutice pot şi ar trebui să aibă funcţii critice, demistificate. Miś explică că pentru soldaţii S.S. uciderea a milioane de oameni poate a avut un sens escatologic, dar aceasta nu înseamnă că sunt iertaţi, sau că acest „sens escatologic" a fost unul definitiv[19]. O privire în trecut ar putea vedea mituri în care trăim în continuare, dar nu neapărat să le şi acceptăm. Înţelegînd sensul lor am putea să ne eliberăm de ele. În *Încercarea labirintului* Eliade scrie că trebuie să „studiem nu numai canibalismul, dar, de pildă, şi experienţa mistică; atunci ne dăm seama că sensul acestei grozăvii este dezvăluirea totalităţii divine, totalitatea enigmatică, adică coincidenţa contrariilor în viaţă. Înţelegem sensul acestui comportament religios şi totodată ştim că el nu este decît una din expresiile spiritului uman […] Dar cunoaştem foarte bine şi alte decizii: mistic, yoga, contemplarea… Ceea ce apără spiritul istoricului religiilor, condamnat într-un fel să lucreze pe aceste documente, este convingerea că aceste lucruri îngrozitoare nu reprezintă suma sau expresia perfectă a experienţei religioase, ci numai o latură a ei, latura negativă."[20]

A treia remarcă pe care o face Miś se referă la imagini mitice vechi care au dispărut nu din cauză că au fost uitate, ci din diferite motive obiective, astfel încît Miś spune că este îndoielnic faptul că după ce ne aducem aminte de ele, se vor actualiza. Drept exemplu vizita la Eliade a dr. Bögers, descrisă în *Fragment d'un journal* la data de 5 aprilie 1967, în timpul căreia au discutat, printre altele, despre posibilitatea reintroducerii anumitor ritualuri, simboluri în conţiinţa creştină. Miś comentează că poate exista „credinţă fără dimensiune simbolică", dar credinţa de obicei este bazată pe trăiri religioase, şi atunci găseşte simbolistica adecvată în care aceste trăiri sunt obiectivizate. Iar simbolistica religioasă fără credinţă este goală[21].

Miś spune că ne putem întreba dacă pentru însuşi Eliade cercetările lui au avut ca scop căutarea sacrului şi drumului de salvare sau el a fost un om credincios şi a dorit să-şi aprofundeze credinţa şi s-o îmbogăţească prin contactul cu alţi zei? Istoricul polonez al filozofiei face referire la cuvintele lui Kant, citate de Eliade în *Încercarea labirintului*, şi anume: „… mi se pare cu totul imposibil, faptul de a ne închipui cum ar putea funcţiona spiritul uman fără convingerea că există un real de natură ireductibilă în lume."[22]Absolutul este aici tratat ca un principiu necesar al raţiunii. În alt loc Eliade spune: „Deja demult m-am hotărît să păstrez un fel de discreţie cu

[18] M. Eliade, *Încercarea labirintului*, p. 54.
[19] H. Benisz, „Człowiek wobec problemu czasu i historii"/*Omul faţă de problema timpului şi istoriei*, în revista *Euhemer,* Rocznik VIII, nr. 3(31), Varşovia, 1990, p. 205.
[20] M. Eliade, *Încercarea labirintului*, pp. 53- 54.
[21] H. Benisz, *op.cit.*
[22]M. Eliade, *Încercarea labirintului,* p. 130.

BDD-A30546 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:34 UTC)

privire la ceea ce cred sau nu cred"[23].Miś se întreabă de unde vine interesul pentru sacru? Lectura memoriilor şi jurnalelor lui îi sugerează o astfel de ipoteză: el a fost un om obsedat de timpul trăcător şi de aceea a vrut să se ascundă în atemporalitatea miturilor. Un alt răspuns în opinia lui Miś ar putea fi cel dat de către însuşi Eliade, rezumînd *Tratatul de istorie a religiilor*, şi anume tinderea spre sacru este o căutare a autenticităţii, deoarece în lumea zilnică, omul nu se poate regăsi cu adevărat. Miś spune că interpretarea concepţiei lui Eliade în categoriile filozofice este justă, căci şi el s-a considerat filozof, iar dintre sistemele filozofice l-au interesat cel mai mult valorile metafizice: mai mult decît atît, a mărturisit că cel mai mult ţinea la cititorii care erau filozofi. Conform lui Miś, aceasta ar putea fi o formulă care explică cel mai bine sensul cercetărilor lui Eliade: el este un filozof care doreşte să descrie situaţia omului în lume şi consideră că omul de astăzi este rătăcit pentru că a pierdut contactul cu sfera sacrului. Astfel încît reîntoarcerea la vechile simboluri religioase i se pare lui Miś evidentă. Totuşi nu este convins de ceea ce scrie Eliade, şi anume „înţelegerea valorilor religioase tradiţionale este primul pas spre trezirea spirituală"[24]. Pentru Miś este posibil ca însăşi încercarea de a înţelege această tradiţie să fie o valoare… De asemenea, Miś spune că dacă vom considera, după Eliade, că simbolul omului poate fi Odiseu, iar călătoria lui este o parabolă a vieţii umane, trebuie să şi ţinem minte că acest erou mitic a cunoscut în călătoria sa multe locuri străine, a văzut lucrurile despre care nici nu ştia că există şi de aceea s-a întors acasă mai bogat şi schimbat în interior[25].

IV. Concluzii

Remarcăm, la finele acestui articol, că, receptarea operei lui Mircea Eliade în Polonia, în prima sa etapă, a avut ca sursă politica totalitară de dinainte de 1989 - cenzura comunistă jucînd un rol semnificativ în acest sens, atît prin intervenţiile directe, cît şi prin autocenzura pe care a generat-o. După 1990, cultura polonă a început procesul de recuperare a valorilor umaniste, eludate timp de patru decenii şi jumătate de totalitarismul comunist, instaurat la finele celui de-al Doilea Război Mondial. Ideile savantului român au putut fi cunoscute de un public tot mai larg în forma lor completă, traducerile nemaifiind trunchiate. Nu mai putem vorbi nici despre supravegherea ideologică, de factură comunistă, a exegezei sale.

BIBLIOGRAPHY

Benisz, Henryk, „Człowiek wobec problemu czasu i historii", în revista Euhemer, Rocznik VIII, nr. 3(31), 1990.

Duquoc, Christian, *Ambiguité des theologies de la sécularisation*, Gembloux, Editura J. Duculot, 1972.

Eliade, Mircea, *Încercarea labirintului*, traducere de Doina Cornea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1990.

Eliade, Mircea, *Fragments d'un Journal*, Gallimard, Paris, vol. 1, 1980, vol. 2, 1981.

Kania, Ireneusz, *Między przypdkiem a koniecznością czyli życie jako «próba labiryntu»* [în:] Mircea Eliade, *Les promesses de l'équinoxe*, traducere de Ireneusz Kania, Cracovia, Editura Wydawnictwo Literackie Kraków, 1989

Kołakowski, Leszek, Prefață la Mircea Eliade *Tratat de istorie a religiilor*, traducere de Krzysztof Środa, Varşovia, Editura Książka i Wiedza, 1966

Miś, Andrzej, Recenzie la *L'épreuve du labyrinthe: entretiens avec Claude-Henri Rocquet* „Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria" (1992, R. I, Nr. 4)

Skarga, Barbara, Introducere la Auguste Comte, *Discours sur l'ensemble du positivisme*, traducere Barbara Skarga,Varşovia, Editura PWN, 1973.

[23] *Idem*, p. 114.
[24] *Ibidem*, p. 58.
[25] H. Benisz, *op.cit.*, pp. 206-207.

BDD-A30546 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:19:34 UTC)